

Uitsluitingslijsten per Q3 2023

1. Inleiding

Op kwartaalbasis analyseert extern adviseur Sustainalytics voor SP TNO het beleggingsuniversum op bedrijven, sectoren en landen waar het pensioenfonds niet in wil beleggen. Belangrijk hierbij is om aan te geven dat dit uitsluitingsbeleid alleen wordt toegepast op mandaten waarvan de holdings direct op naam staan van het pensioenfonds. In dergelijke gevallen heeft het pensioenfonds namelijk inspraak op de samenstelling van de beleggingsportefeuille en kan de opdracht tot desinvestering gegeven worden.

De criteria die gelden bij uitsluiting zijn terug te vinden in de bijlages die u aantreft aan het einde van dit bericht.

2. Uitsluitingslijsten

Het pensioenfonds sluit zowel bedrijven, sectoren als landen uit.

- Bedrijfsuitsluitingen

Wanneer een bedrijf of sector wordt uitgesloten, dan ziet het pensioenfonds af van de belegging in zowel de obligaties als de aandelen uitgegeven door de betrokken onderneming/sector.

Nieuw dit kwartaal is dat nutbedrijven die energie opwekken middels het gebruik van steenkolen, zijn toegevoegd aan de uitsluitingslijst. Het gaat dan ondernemingen waarbij de zogenaamde ‘level of involvement’ meer dan 50% is.

Onderstaande tabel toont het aantal bedrijven dat op kwartaalbasis voor uitsluiting in aanmerking komt. Per Q3 2023 wordt afgezien van de belegging in 891 bedrijven. In vergelijking met vorig kwartaal is het aantal uitgesloten bedrijven gestegen van 808 naar 891.

Tabel I: aantal bedrijfsuitsluitingen

	2019				2020				2021				2022				2023		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Aantal uitgesloten bedrijven	44	54	67	67	111	110	135	319	332	322	287	495	483	469	783	810	813	808	891

In onderstaand overzicht staan de belangrijkste uitsluitingsgronden weergegeven.

Uitsluitingscriteria	Omschrijving	Aantal bedrijven
principle 1	Bedrijven dienen de internationaal aanvaarde mensenrechten te steunen en te respecteren.	26
principle 2	Bedrijven dienen zich er steeds van te vergewissen dat zij niet medeplichtig zijn aan schending van mensenrechten.	137
principle 4	Bedrijven moeten alle vormen van gedwongen of verplichte arbeid uitbannen.	1
principle 7	Bedrijven dienen voorzorg te betrachten bij hun benadering van milieu-uitdagingen.	18
principle 10	Bedrijven dienen elke vorm van corruptie tegen te gaan, inclusief afpersing en omkoping.	26
Tobacco producers		72
Tobacco retailers		31
Clustermunitie		3
State Owned Entities		51
Controversiële wapens		98
Steenkoolproducenten		147
Nutbedrijven (steenkolen)		63
Niet-traditionele fossiele brandstoffen		218
	Totaal	891

- Landenuitsluitingen

Per Q3 2023 sluit het pensioenfonds 23 individuele landen uit. Dit zijn enerzijds landen die onder de sanctiewetgeving vallen van de VN en/of EU, anderzijds de landen die voorkomen op de ‘worst-of-the-worst’-landenlijst van het ‘Freedom in the World report’. Het gaat dan om landen die de burgerlijke en politieke vrijheden ernstig schenden.

Tabel II: landenuitsluitingslijst

	2019				2020				2021				2022				2023			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	
Aantal uitgesloten landen	10	9	9	9	13	13	13	13	13	13	13	15	16	16	23	23	23	23	23	23

Uitsluiting betekent in dit geval dat het pensioenfonds in separate mandaten niet belegt in staatsobligaties die zijn uitgegeven door de betrokken landen.

3. Watchlist

Het beleid van pensioenfonds TNO is om de meest ernstige schenders uit te sluiten, niet de ondernemingen die op de watchlist staan. Desalniettemin vindt het Bestuur belangrijk om ook deze lijst te monitoren daar het ondernemingen betreft die een gerede kans hebben om uiteindelijk op de uitsluitingslijst te belanden, mochten controverses escaleren.

Op dit moment staan 479 bedrijven op de watchlist. **Tabel III** laat zien hoeveel ondernemingen sinds Q1 2019 op deze lijst staan.

Tabel III: aantal bedrijven op de watchlist

	2019				2020				2021				2022				2023		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Aantal bedrijven op watchlist	89	88	113	116	176	181	192	439	449	490	419	489	404	364	415	437	466	479	468

4. Uitvoering beleid

De uitsluitingslijsten worden gedeeld met de vermogensbeheerders die voor het pensioenfonds een separaat mandaat beheren, voorzien van de instructie om af te zien van een belegging in de ondernemingen (aandelen en obligaties) en landen (staatsobligaties) die voorkomen op de overzichten.

Namens SP TNO signaleert custodian Caceis op dagbasis of de managers van discretionaire mandaten zich houden aan deze uitsluitingslijsten. Ingeval van een overtreding, wordt van de vermogensbeheerder geëist dat terstond afscheid wordt genomen van die positie.

5. Transparantie

Deelnemers kunnen bij het bestuursbureau nadere informatie over het uitsluitingsbeleid krijgen.

Bijlage I: The Ten UN Global Compact Principles

The UN Global Compact's ten principles in the areas of human rights, labor, the environment and anti-corruption enjoy universal consensus and are derived from:

- The Universal Declaration of Human Rights
- The International Labor Organization's Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work
- The Rio Declaration on Environment and Development
- The United Nations Convention Against Corruption

The UN Global Compact asks companies to embrace, support and enact, within their sphere of influence, a set of core values in the areas of human rights, labor standards, the environment and anti-corruption:

Human Rights

- [Principle 1](#): Businesses should support and respect the protection of internationally proclaimed human rights; and
- [Principle 2](#): make sure that they are not complicit in human rights abuses.

Labor

- [Principle 3](#): Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining;
- [Principle 4](#): the elimination of all forms of forced and compulsory labor;
- [Principle 5](#): the effective abolition of child labor; and
- [Principle 6](#): the elimination of discrimination in respect of employment and occupation.

Environment

- [Principle 7](#): Businesses should support a precautionary approach to environmental challenges;
- [Principle 8](#): undertake initiatives to promote greater environmental responsibility; and
- [Principle 9](#): encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies.

Anti-Corruption

- [Principle 10](#): Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery.

De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage II: Criteria voor uitsluiting tabaksproducenten

SP TNO sluit tabaksbedrijven uit die voldoen aan de volgende criteria:

- Bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit de productie van tabak.
- Onder tabak wordt verstaan tabak, sigaretten, sigaren, pijptabak, rookloze tabak en elektronische sigaretten.
- Het universum bestaat uit beursgenoteerdebedrijven die in de voornaamste Developed- en Emerging Market indices zijn opgenomen.

De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage III: Criteria voor uitsluiting tabaksretailers

SP TNO sluit tabaksbedrijven uit die voldoen aan de volgende criteria:

- Bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit de verkoop van tabak.
- Onder tabak wordt verstaan tabak, sigaretten, sigaren, pijptabak, rookloze tabak en elektronische sigaretten.
- Het universum bestaat uit beursgenoteerdebedrijven die in de voornaamste Developed- en Emerging Market indices zijn opgenomen.

De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage IV: Clustermunitie

Vanaf 1 januari 2013 geldt in Nederland een wettelijk investeringsverbod op clustermunitie voor beleggers en aanbieders van beleggingsproducten. De lijst van betrokken ondernemingen wordt jaarlijks, na overleg tussen de AFM, brancheorganisaties en marktpartijen, bijgewerkt en op de website van het pensioenfonds gepubliceerd. De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage V: Criteria voor uitsluiting van State Owned Entities

Staatsgecontroleerde ondernemingen worden uitgesloten als wordt voldaan aan de volgende criteria:

- Het land behoort qua mensenrechtenschending in minimaal drie van de afgelopen vijf jaar tot de worst-of-the worst op basis van de lijst van Freedom House of als de overheid van een land beschuldigd wordt van recente wreedheden en die overheid daarnaast de civiele en politieke rechten van haar inwoners ernstig inperkt.
- De overheid heeft een meerderheidsbelang (>50%) in de onderneming.
- De onderneming genereert >50% van de jaarlijkse overheidsinkomsten.

De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage VI: Criteria controversiële wapenfabrikanten

SP TNO sluit ondernemingen uit die voldoen aan de volgende criteria:

Betrokkenheid bij de productie van wapens en wapencomponenten met betrekking tot:

- Antipersoonsmijnen.
- Biologische en chemische wapens.
- Clusterwapens.
- Verarmd uranium.
- Kernwapens.
- Witte fosfor.

Voor de productie van bovenstaande wapencomponenten worden zowel essentiële, als niet-essentiële componenten uitgesloten. Ook worden componenten uitgesloten die specifiek voor deze toepassing zijn ontworpen, alsmede componenten die niet specifiek zijn ontworpen maar wel toepasbaar zijn voor gebruik van bovenstaande wapens. De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage VII: Criteria steenkolenproducenten

SP TNO sluit ondernemingen uit waarvan de omzet voor 5% of meer kan worden toegeschreven aan mijnbouw en exploratie van steenkolen. De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage VIII: Criteria controversiële wapenfabrikanten

SP TNO sluit ondernemingen uit die voldoen aan de volgende criteria:

Betrokkenheid bij de productie van wapens en wapencomponenten met betrekking tot:

- Antipersoonsmijnen.
- Biologische en chemische wapens.
- Clusterwapens.
- Verarmd uranium.
- Kernwapens.
- Witte fosfor.

Voor de productie van bovenstaande wapencomponenten worden zowel essentiële, als niet-essentiële componenten uitgesloten. Ook worden zowel componenten uitgesloten die specifiek voor deze toepassing zijn ontworpen, alsmede componenten die niet specifiek zijn ontworpen maar wel toepasbaar zijn voor gebruik van bovenstaande wapens. De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage IX: criteria steenkolenproducenten

SP TNO sluit ondernemingen uit waarvan de omzet voor 5% of meer kan worden toegeschreven aan mijnbouw en exploratie van steenkolen. De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage XI: criteria niet-traditionele fossiele brandstoffen

SP TNO sluit ondernemingen uit waarvan de omzet voor 5% of meer kan worden toegeschreven aan de extractie van de volgende niet-traditionele fossiele brandstoffen; teerzanden, arctic drilling en schalie-energie. De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage IX: criteria nutsbedrijven

SP TNO sluit ondernemingen uit die met steenkolen energie opwekken. De 'level of involvement' is >50%. De uitsluiting geldt voor separate mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage XII: criteria voor landenuitsluiting op grond van sancties

For a country's sovereign bonds to be investable, sanctions on the country, if any, should not meet the following criteria:

1. Sanctions are imposed by the UN and/or EU.
2. Sanctions are related to non-compliance with international treaties signed by the Netherlands (or to which the country is subject to as member of the international community).
3. The country's administration is subject to targeted measures, comprised of a travel ban and/or an asset freeze OR the country is subject to a country-wide arms embargo.

4. In case no timelines/limits are provided for sanctions to end, a 10-year timeframe is applied to assess the applicability and used as maximum validity period unless the controversies underlying the sanctions are clearly still on-going.

Bijlage XIII: 'worst-of-the-worst'-landenuitsluiting volgens Freedom House

Jaarlijks publiceert Freedom House het 'Freedom in the World'-rapport.

Freedom House is een Amerikaanse NGO. In het 'Freedom in the World'-rapport van deze organisatie worden burgerlijke vrijheden en politieke rechten van landen wereldwijd in kaart gebracht. Op grond van de uitkomsten krijgen landen de status van 'vrij', 'gedeeltelijk vrij' of 'niet-vrij' toegewezen. Deze methodologie, die is afgeleid van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, wordt toegepast op alle landen, ongeacht hun geografische locatie, etnische of religieuze samenstelling of niveau van economische ontwikkeling.

Van de landen die 'niet vrij' zijn, wordt jaarlijks een 'worst-of-the-worst'-lijst gepubliceerd.